

FOREIGN DIRECT INVESTMENT SCREENING IN INTERNATIONAL TRANSACTIONS: MECHANISMS AND IMPLICATIONS FOR ECONOMIC SECURITY

SCREENING-UL INVESTIȚIILOR STRĂINE DIRECTE ÎN TRANZACȚIILE INTERNAȚIONALE: MECANISME ȘI IMPLICAȚII PENTRU SECURITATEA ECONOMICĂ

NEGOIȚA Olga, masterandă, specialitatea: Administrarea Afacerilor Internaționale și
Euroregionale

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România,
Galați, str. Domnească nr. 47

e-mail autor: gbermanolga77@gmail.com

Abstract: In recent years, foreign direct investment (FDI) screening has become a crucial tool for safeguarding national and economic security, especially in the context of growing geopolitical tensions and the increasing involvement of state-controlled investors. This article examines the legal framework of the European Union regarding FDI screening, particularly Regulation (EU) 2019/452, and assesses its implications for economic security across member states. The research also analyzes how the Republic of Moldova aligns its national legislation and institutional mechanisms with EU standards, focusing on Law No. 174/2021. The methodology combines comparative legal analysis and documentary research, supplemented by a case study of a sensitive foreign investment in strategic infrastructure. The findings reveal that while the EU has developed a balanced yet effective mechanism for screening high-risk investments without hindering economic openness, Moldova is still in the early stages of implementing its framework. However, legislative alignment is progressing, and the country has established legal tools to prevent potentially harmful investments. The study concludes that strengthening institutional capacity and enhancing cooperation with EU partners are essential steps for Moldova in ensuring long-term economic resilience and convergence with European security standards.

Cuvinte cheie: investiții străine directe, mecanisme de screening investițional, securitate economică, politici de securitate investițională

JEL CLASIFICATION: F21, F23, K33, H56, P48

INTRODUCERE

Necesitatea unui mecanism eficient de examinare a investițiilor străine directe (ISD) a apărut ca răspuns la provocările aduse de globalizarea financiară și de creșterea fluxurilor investiționale provenite din jurisdicții cu regimuri autoritare sau cu interese strategice non-economice. Deși investițiile internaționale joacă un rol esențial în dezvoltarea economică și inovare, acestea pot implica și riscuri semnificative pentru securitatea națională și ordinea publică, în special atunci când vizează infrastructuri critice sau tehnologii sensibile (Norton Rose Fulbright, 2023).

Statele Unite au fost primele care au instituit un cadru formal de screening al ISD încă din 1975, prin Comitetul pentru Investiții Străine în Statele Unite (Committee on Foreign Investment in the United States – CFIUS), reglementat prin Defense Production Act și consolidat ulterior prin legea FIRRMA (*Foreign Investment Risk Review Modernization Act*) din 2018. Acest organism are competențe extinse, inclusiv posibilitatea de a bloca sau de a impune condiții asupra tranzacțiilor cu potențial impact negativ asupra securității naționale (Jackson, 2020).

Inspirate de acest model, multiple state și-au creat propriile mecanisme de screening, iar Uniunea Europeană a instituit, prin Regulamentul (UE) 2019/452, primul cadru de cooperare în domeniul examinării ISD, aplicabil din octombrie 2020. Totuși, spre deosebire de abordarea centralizată a SUA, modelul european este descentralizat, lăsând statelor membre competența de decizie, dar impunând transparență, nediscriminare și cooperare între autorități (EPRS, 2024, pp. 2–4).

UE cunoscută istoric pentru deschiderea sa către capitalul străin, a realizat necesitatea unui asemenea instrument pe fondul creșterii investițiilor din partea unor actori statali non-OCDE, cu agende potențial non-comerciale. Astfel, în 2019, UE a adoptat Regulamentul (UE) 2019/452 *al Parlamentului European și al Consiliului, de stabilire a unui cadru pentru examinarea investițiilor străine directe în Uniune*. Acesta a devenit pe deplin aplicabil din toamna anului 2020, marcând primul mecanism formal de cooperare în materie de screening al ISD la nivel european (Noerr, 2021).

În paralel, țările membre UE și-au consolidat legislațiile naționale, iar impactul acestor măsuri asupra securității economice a devenit vizibil: investițiile în infrastructuri critice, tehnologii sensibile sau alte active strategice sunt acum evaluate mai riguros pentru a preveni riscuri la adresa ordinii publice și securității naționale. De asemenea, evenimente geopolitice recente – precum pandemia COVID-19 și războiul dintre Rusia și Ucraina – au intensificat preocupările legate de autonomia strategică a UE și protecția activelor critice (Robert S., 2023). Ca urmare, screening-ul ISD este privit tot mai mult ca un instrument esențial de apărare a securității europene, incluzând securitatea economică.

Abordarea metodologică a acestei cercetări constă într-o analiză documentară comparativă a reglementărilor și surselor bibliografice relevante privind screening-ul ISD la nivel internațional, european și național. S-au examinat instrumente juridice primare – în special Regulamentul (UE) 2019/452 și Legea Republicii Moldova nr. 174/2021 – pentru a identifica prevederile-cheie, scopul și modul lor de implementare. De asemenea, au fost consultate surse secundare: articole științifice, studii de specialitate, rapoarte oficiale ale UE (rapoarte anuale ale Comisiei Europene privind investițiile străine) și comentarii juridice, în vederea evaluării impactului practic al mecanismelor de screening.

Acest articol își propune să ofere o perspectivă științifică și comparativă asupra screening-ului ISD. Se va realiza o revizuire a cadrului legislativ al UE privind examinarea ISD, cu accent pe Regulamentul (UE) 2019/452 și implementarea sa, precum și analiza impactului mecanismului asupra securității economice și naționale a statelor membre. Pentru a ilustra importanța acestor mecanisme, va fi integrat și un studiu de caz privind o investiție străină într-un sector critic, care a generat reacții legislative ori politice. În final, concluziile vor sintetiza constatările cercetării, iar recomandările vor indica direcții de îmbunătățire a politicilor de screening al ISD.

CONȚINUTUL DE BAZĂ

La nivel global, conform analizei Norton Rose Fulbright, peste 37 de jurisdicții au implementat mecanisme de screening, iar altele sunt în proces de elaborare legislativă. Aceste regimuri diferă semnificativ în ceea ce privește domeniul de aplicare, procedurile, sancțiunile și nivelul de transparență, ceea ce evidențiază nevoia unei abordări mai armonizate, în special în contextul tranzacțiilor internaționale cu implicații transfrontaliere (Norton Rose Fulbright, 2023).

Impactul tranzacțiilor internaționale asupra securității economice este tot mai vizibil, în special în sectoare strategice precum energia, tehnologia informației, comunicațiile sau sănătatea publică. Examinarea investițiilor devine astfel un instrument fundamental al politicii economice și de securitate, contribuind la protejarea suveranității economice, la prevenirea controlului extern asupra unor active esențiale și la menținerea ordinii publice (Grieger, 2024; European Commission, 2023).

În acest context, devine esențială identificarea riscurilor generate de așa-numitul „*stat agresor investițional*” – entitate statală sau afiliată unui stat care utilizează investițiile străine directe nu în scopuri economice, ci ca mijloace strategice de influență, control sau destabilizare a altor economii. Aceasta poate urmări, prin achiziția unor active-cheie, obținerea accesului la tehnologii sensibile, infrastructuri critice sau informații esențiale pentru funcționarea unui stat. Astfel, mecanismele de screening al investițiilor devin nu doar utile, ci necesare pentru a preveni ingerințele externe care pot compromite securitatea economică și națională.

UE a introdus oficial conceptul de examinare a investițiilor străine directe prin Regulamentul (UE) 2019/452. Acest regulament, de aplicabilitate directă în statele membre, stabilește un mecanism de cooperare între statele membre și Comisia Europeană în evaluarea ISD susceptibile să afecteze securitatea sau ordinea publică. De remarcat că, UE nu a creat o autoritate supranațională cu puteri

de veto (așa cum este CFIUS în SUA), ci a optat pentru un cadru general care respectă competența fiecărui stat membru de a decide asupra investițiilor pe teritoriul său (Robert, 2023). Regulamentul enumeră factori și domenii sensibile care pot fi luați în considerare de autorități în evaluarea ISD, cum ar fi: infrastructuri critice (energie, transport, apă, sănătate, comunicații, apărare etc.), tehnologii critice și produse cu dublă utilizare (inclusiv inteligență artificială, robotică, semiconductori, cibernetică, spațiu, nuclear și biotehnologii), securitatea alimentară și a resurselor, accesul la informații sensibile și libertatea media.

De asemenea, se pune accent pe profilul investitorului, verificându-se dacă acesta este controlat de un guvern din afara UE, dacă a fost implicat anterior în activități care afectează securitatea sau dacă există riscul să se angajeze în activități ilegale. Regulamentul impune principiul transparenței și nediscriminării, solicitând totodată statelor membre care instituie mecanisme naționale de screening să asigure dreptul la apel și protecția informațiilor confidențiale.

Implementarea Regulamentului la nivelul UE a dus la crearea de puncte de contact și la armonizarea parțială a abordărilor naționale. Până în 2020, numai aproximativ jumătate dintre statele membre aveau mecanisme de screening; în prezent 24 din 27 dispun de astfel de regimuri sau le-au introdus recent. Diferitele țări au ales modele instituționale variate: în unele, autoritatea de screening este Consiliul Concurenței (de exemplu, în România), în altele este un departament special în cadrul unui minister economic (Germania, Franța) sau o agenție guvernamentală creată ad-hoc (Malta). Această flexibilitate instituțională este permisă de caracterul general al Regulamentului UE, care lasă statelor libertatea de a-și organiza propriul mecanism atâta timp cât respectă principiile comune. Sancțiunile aplicabile investitorilor ce nu respectă regimul diferă de la o țară la alta, dar includ de regulă blocarea investiției, anularea tranzacției, amenzi substanțiale și chiar măsuri penale în cazuri grave. Acest mozaic reflectă adaptarea la contextul național, însă cooperarea prin mecanismul UE asigură un schimb de informații între state și Comisie despre tranzacțiile în curs și potențialele riscuri transfrontaliere.

Introducerea screening-ului ISD în UE a avut ca scop principal protejarea intereselor esențiale europene într-o perioadă de schimbare a profilului investitorilor globali. Primele date oficiale indică faptul că mecanismul a fost folosit în mod selectiv, concentrându-se pe tranzacțiile cu risc ridicat, fără a descuraja fluxul investițional general. Conform primului raport anual al Comisiei Europene privind aplicarea Regulamentului (publicat în 2021), aproximativ 1.800 de tranzacții ISD au fost notificate autorităților naționale ale statelor membre în primul an de funcționare a cadrului. Dintre acestea, doar 265 (circa 14%) au fost investigate în profunzime în cadrul mecanismului de cooperare european, iar doar 2% din totalul ISD au fost efectiv interzise sau au eșuat din motive de securitate.

Conform celui de-al treilea raport anual al Comisiei Europene (2023), 1.444 de tranzacții au fost analizate în anul 2022, dintre care 55% au fost supuse formal screeningului. Majoritatea investițiilor au fost aprobate fără condiții (86%), 9% cu măsuri de atenuare a riscurilor, iar doar 1% au fost blocate, demonstrând caracterul selectiv, nu restrictiv, al instrumentului. În majoritatea situațiilor, investițiile au fost permise fie necondiționat, fie cu anumite condiții pentru a atenua riscurile (de exemplu, impunerea unor garanții privind protecția datelor sau continuitatea lanțului de aprovizionare critic). Numai în cazuri rare s-a recurs la veto absolut, ceea ce denotă că UE rămâne deschisă investițiilor străine, însă nu cu prețul compromiterii securității (European Commission Report, 2021 and 2023).

Literatura de specialitate relevă că screening-ul ISD este acum perceput ca parte integrantă a politicii de securitate economică a UE. Mecanismul european, deși inițial modest, Comisia având rol consultativ, iar decizia finală aparținând statelor, a cunoscut o întărire treptată pe fondul unor crize succesive și al strategiilor ofensive ale unor investitori externi (în special chinezi). Procedura de screening inter-UE presupune schimbul de informații între statele membre în cazul în care o investiție străină într-un stat membru poate afecta securitatea sau ordinea publică în alt stat membru. Acest mecanism de cooperare, instituit prin Regulamentul (UE) 2019/452, permite Comisiei Europene și statelor membre să formuleze observații sau opinii asupra unei tranzacții, chiar dacă aceasta nu are loc direct pe teritoriul lor. Astfel, se creează o rețea de vigilență colectivă care asigură o protecție extinsă a intereselor strategice ale Uniunii și ale fiecărui stat membru. Deși decizia finală privind

aprobarea sau blocarea investiției revine statului gazdă, consultarea interstatală contribuie la o evaluare mai completă a riscurilor, întărind coerența și eficiența mecanismului de screening la nivelul întregii Uniuni.

Comisia Europeană a emis îndrumări speciale în 2020, îndemnând statele membre să utilizeze la maximum mecanismele de screening existente pentru a proteja activele sensibile, mai ales în contextul vulnerabilităților cauzate de pandemie. Ulterior, conflictul din Ucraina a accentuat și mai mult necesitatea de a feri infrastructurile critice de influența companiilor provenite din țări ostile sau supuse sancțiunilor. Drept urmare, s-a conturat conceptul de securitate economică la nivelul UE, definit ca protejarea capacităților industriale, tehnologice și financiare critice ale Uniunii de actori străini potențial ostili.

Un indiciu al acestei evoluții este intenția Comisiei de a consolida legal cadrul existent: la începutul anului 2024, Comisia a propus un nou regulament care înlocuiește actualul cadru, urmărind armonizarea mecanismelor naționale și extinderea controlului asupra unor categorii noi de tranzacții (Grieger, 2024). Propunerea impune, pentru prima dată, obligativitatea unui mecanism de screening pentru toate statele membre și extinde sfera de aplicare la investiții indirecte și proiecte sau programe de interes european. Această propunere urmărește să transforme sistemul actual într-un instrument și mai eficient de apărare a autonomiei strategice europene, eventual prin acordarea unui rol mai proeminent Comisiei în procesul decizional.

În acest context, Republica Moldova a inițiat alinierea la standardele europene. Fiind parte a Parteneriatului Estic și aspirând la integrarea în UE, Moldova a adoptat în noiembrie 2021 Legea nr.174/2021 *privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului*, (denumită în continuare „Legea”). Aceasta marchează aderarea țării la conceptul de screening al investițiilor, permițând autorităților să analizeze și să oprească investiții ce ar putea amenința securitatea națională. Deși mecanismul este la început, evoluțiile regionale impun o dezvoltare rapidă a cadrului legislativ și instituțional în domeniu. Preocupările privind securitatea investițiilor au luat amploare pe fondul angajamentelor asumate privind alinierea la practicile UE (care prevede convergența politicilor economice) și al contextului geopolitic tensionat din regiune (conflictul din Ucraina, necesitatea protejării infrastructurii critice etc.).

Legea stabilește cadrul legal și procedural necesar pentru analiza și evaluarea activităților investiționale desfășurate în domenii considerate de importanță pentru securitatea statului. Printre aceste domenii se numără infrastructura critică, sectorul energetic, securitatea cibernetică, industria de apărare, securitatea informațională precum și resursele naturale cu caracter strategic.

Aceasta prevede la art. 6 o serie de restricții pentru investitori considerați riscanți. Nu pot realiza investiții în domeniile strategice acei investitori care, de exemplu, au fost implicați în activități de spălare de bani sau finanțare a terorismului, sau care mențin relații cu autoritățile altor state ce reprezintă o amenințare la adresa securității Republicii Moldova. Aceste criterii negative sunt similare cu cele utilizate în UE și SUA, vizând entități legate de guverne ostile ori cu istoric dubios. Legea enumeră și formele de investiție supuse examinării (art. 3), de la preluarea pachetului de control sau achiziția de acțiuni într-o societate strategică, până la forme mai puțin obișnuite precum contractarea de împrumuturi externe de către entități din domeniile vizate. Astfel, sunt acoperite atât investițiile clasice, cât și tranzacțiile care pot conferi indirect influență străină, de exemplu, finanțări (Legea nr.174/2021).

Din punct de vedere instituțional, mecanismul Republicii Moldova de screening este gestionat de Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională (denumit în continuare „Consiliul”). Consiliul, instituit prin Hotărârea Guvernului nr.585/2016 *cu privire la Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională* exercită atribuțiile de examinare și aprobare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului, în conformitate cu prevederile Legii nr.174/2021 și ale Regulamentului cu privire la modul de examinare și aprobare prealabilă a investițiilor de importanță pentru securitatea statului.

Aplicarea acestui mecanism în Republica Moldova a început în anul 2023, marcând o nouă etapă în dezvoltarea politicilor naționale de promovare și protecție a investițiilor. Având în vedere că acesta reprezintă un model nou pentru țară, implementarea sa implică multiple provocări. Printre acestea se numără adaptarea la realitățile economice și juridice naționale, dezvoltarea capacităților instituționale pentru aplicarea eficientă a legislației, precum și armonizarea procesului de screening cu bunele practici internaționale.

Un efect notabil asupra securității economice este creșterea gradului de conștientizare și pregătire a statelor membre față de potențiale riscuri. Toate marile economii ale UE (Franța, Germania, Italia, Spania, etc.) și-au actualizat legislațiile naționale, extinzând lista sectoarelor strategice și scăzând pragurile de notificare, semn că percepția amenințărilor a evoluat. De exemplu, Italia a folosit în repetate rânduri puterile sale speciale „golden power” pentru a bloca preluări de companii high-tech de către investitori chinezi – în 2021 guvernul italian a vetoat achiziția unei firme producătoare de semiconductori de către o companie din China, invocând protecția know-how-ului strategic. Franța și Germania au intensificat și ele screening-ul: în 2020, guvernul german a intervenit pentru a împiedica preluarea unui producător de echipamente medicale de către un investitor din China, pe fondul pandemiei, iar Franța a adăugat sectoare (precum industria alimentară) pe lista celor care necesită aprobare. Aceste acțiuni individuale demonstrează că statele utilizează cadrul legal pentru a preveni transferul de capacități critice către actori potențial ostili.

La nivel european, cooperarea a dat rezultate mai subtile, dar importante: Comisia Europeană a emis peste 180 de avize și comentarii către statele membre cu privire la investițiile notificate în 2021 (Noerr, 2021). Chiar dacă aceste avize sunt neobligatorii, ele au influențat deciziile statelor în câteva cazuri cheie și au introdus o perspectivă „europeană” în evaluarea riscurilor (de exemplu, subliniind posibile efecte în lanț asupra altor țări sau asupra unor proiecte de interes european). Mai mult, Comisia a început să folosească tot mai mult limbajul „securității economice” în documentele sale, indicând că protecția tehnologiilor emergente și a lanțurilor de aprovizionare este parte integrantă a strategiei UE de securitate. Ca rezultat, se conturează un echilibru delicat: pe de o parte, menținerea deschiderii către investiții – aspect crucial pentru economie – iar pe de altă parte, vigilența față de investițiile care ar putea submina siguranța cetățenilor și a economiilor europene. Mecanismul de screening a instituționalizat această vigilență, permițând statelor să acționeze preventiv și coordonat.

Un exemplu care ilustrează provocările aduse de investițiile din afara UE în sectoare strategice este cazul COSCO – portul Hamburg. În 2022, compania chineză de stat COSCO Shipping a propus achiziționarea unui pachet de 35% din acțiunile unui terminal important al portului Hamburg (Germania), unul dintre cele mai mari porturi ale Europei. Această investiție în infrastructură critică a declanșat un vibrant dezacord politic atât în interiorul Germaniei, cât și la nivelul UE. Pe plan intern, guvernul german s-a divizat: în timp ce Ministerul Economiei inițial a fost favorabil atragerii investiției chineze, Ministerul de Externe și agențiile de securitate au avertizat asupra riscurilor strategice (dependență economică de China, acces la infrastructură esențială). Sub presiunea opiniei publice și a partenerilor europeni, autoritățile germane au redus tranzacția, permițând COSCO să preia doar 24.9% (sub pragul de control formal) în loc de 35%. Chiar și așa, Comisia Europeană și alte state membre și-au exprimat îngrijorarea prin canale oficiale, considerând investiția o potențială amenințare la adresa securității portuare și a lanțurilor logistice europene. Cazul a evidențiat limitările cadrului actual: Comisia a putut doar emite o opinie negativă, neavând putere de veto – opinie care, deși confidențială, se presupune că a fost emisă în acest caz. Consecința politică a fost intensificarea discuțiilor privind necesitatea întăririi Regulamentului UE, astfel încât situații similare să poată fi gestionate mai ferm la nivel european. Practic, „*afacerea COSCO-Hamburg*” a devenit un catalizator pentru reformă, demonstrând cum o investiție străină într-un singur stat membru poate avea implicații de securitate pentru întreaga UE (Packroff J., 2022).

În primul rând, apetitul marilor puteri de a achiziționa infrastructuri critice nu ocolește economiile mai mici. Pentru Republica Moldova, cazurile recente legate de identificarea unor companii locale cu posibile conexiuni cu „flota din umbră” a Federației Ruse ridică semnale de alarmă în ceea

ce privește utilizarea investițiilor ca mijloc de influență geopolitică. Această flotă, formată din entități comerciale opace, este suspectată de implicare indirectă în tranzacții economice strategice prin interpuși locali, în scopul evitării sancțiunilor internaționale și exercitării influenței geopolitice (RISE Moldova, 2024). În acest context, Consiliul pentru promovarea proiectelor investiționale de importanță națională a identificat din oficiu companiile care prezentau potențiale riscuri pentru securitatea economică și au inițiat procedura de screening.

De asemenea, Moldova are experiențe trecute cu investiții provenite din Est care au ridicat suspiciuni și au crescut vulnerabilitatea națională: prezența capitalului rusesc în sectorul energetic și bancar moldovenesc a fost adesea asociată cu influență politică (de exemplu, controlul exercitat în trecut de companii rusești asupra rețelelor de distribuție a energiei electrice sau implicarea unor bănci cu capital rusesc în fraudă bancară din 2014). Astfel de evenimente au subliniat nevoia unui filtru riguros. Mecanismul de screening adoptat în 2021 este răspunsul direct la aceste îngrijorări, instituind pârghiile legale pentru a bloca preluări ostile ale unor active strategice precum rețele energetice, telecomunicații sau infrastructură de transport. Dacă, ipotetic, mâine o companie dintr-o țară nesigură ar dori să cumpere pachetul majoritar la Aeroportul Internațional Chișinău sau la o importantă companie din sectorul IT moldovenesc, autoritățile dispun acum de instrumentul juridic necesar pentru a examina tranzacția sub aspectul securității.

Un alt exemplu recent este decizia unor țări UE de a exclude furnizori chinezi (Huawei, ZTE) din dezvoltarea rețelelor 5G, motivată de temeri privind spionajul și dependența tehnologică (CNBC, 2023, 16 iunie). Deși această măsură s-a realizat în principal prin reglementări privind achizițiile publice și securitatea telecom (nu prin mecanismele ISD, fiind vorba de echipamente, nu neapărat de achiziția de companii), ea face parte din același trend de reevaluare a relației dintre deschidere economică și securitate națională (European Commission, 2023, 16 iunie). Pentru Moldova, care la rândul său dezvoltă infrastructură digitală și va implementa 5G, exemplul reprezintă o oportunitate de a extrage concluzii: diversificarea partenerilor tehnologici, audituri de securitate la achiziții strategice și, în caz extrem, limitarea accesului firmelor cu risc la proiecte critice.

În rezumat, exemplele ilustrează cum investițiile străine din partea unor actori geopolitici majori pot genera vulnerabilități strategice. Atât UE, cât și Republica Moldova recunosc acest fapt și își calibrează politicile în consecință: UE prin perfecționarea mecanismului comun și încurajarea intervenției timpurii a statelor, Moldova prin crearea de la zero a cadrului legal și îmbunătățirea lui înainte ca un caz sensibil să apară. O diferență majoră rămâne capacitatea de punere în aplicare: UE dispune de resurse puternice (servicii de informații bine dezvoltate la nivel național, expertiză tehnologică, cooperare intra-UE), pe când Moldova trebuie să-și construiască treptat expertiza și poate să se bazeze pe parteneriate internaționale pentru a suplini neajunsurile inițiale. Totuși, direcția este clară: alinierea la standardele occidentale de securitate a investițiilor este nu doar o cerință a integrării economice, ci și o garanție a rezilienței naționale în fața influențelor externe.

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

În urma analizei realizate, se evidențiază o apropiere tot mai clară între cadrul normativ al Uniunii Europene și cel al Republicii Moldova în materie de examinare a investițiilor străine directe. Dacă în spațiul european mecanismul de screening este bine consolidat și susținut de o practică instituțională diversificată, Republica Moldova se află într-un proces activ de construire și consolidare a propriului sistem. Un pas esențial în această direcție a fost aprobarea unei noi legi privind mecanismul de examinare a investițiilor, publicată recent în Monitorul Oficial, care reflectă o aliniere mai profundă la principiile și exigențele europene în domeniu. Această inițiativă legislativă marchează tranziția de la o reglementare incipientă la un cadru juridic mai clar și mai coerent, capabil să ofere autorităților instrumentele necesare pentru a evalua impactul potențial al investițiilor asupra securității naționale. În același timp, autoritățile responsabile de implementarea mecanismului de screening cooperează și interacționează constant pentru a îmbunătăți funcționalitatea procedurilor, asigurând un

echilibru între protejarea intereselor strategice ale statului și menținerea unui climat investițional deschis și predictibil.

Actualitatea mecanismelor de screening este confirmată și de noile inițiative strategice lansate la nivel european, cum este Programul UE de înarmare, care presupune implicarea directă a companiilor din state terțe, inclusiv Republica Moldova, în lanțurile de aprovizionare și producție a industriei de apărare. În acest context, toate întreprinderile care vor dori să participe la astfel de proiecte vor fi supuse screeningului, iar participarea lor va depinde de obținerea aprobării prealabile a investițiilor.

Pentru consolidarea impactului acestor mecanisme asupra securității economice, este esențial ca statele să dezvolte o instituționalizare completă și funcțională a proceselor de screening. Aceasta presupune nu doar adoptarea unui cadru legal coerent, ci și formarea unui aparat administrativ eficient, cu personal calificat și acces la informații strategice, precum și o cooperare solidă între instituțiile implicate.

În paralel, devine tot mai evidentă nevoia de a institui mecanisme exhaustive care să permită aplicarea retroactivă a măsurilor de screening, acolo unde este justificat de natura riscurilor. În contextul Republicii Moldova, unde procesul de reglementare este recent și în dezvoltare, retroactivitatea oferă un instrument crucial pentru contracararea unor investiții realizate anterior intrării în vigoare a legislației, dar care s-au dovedit ulterior ca având potențial periculos pentru infrastructura sau securitatea economică a statului. Fără posibilitatea intervenției retroactive, autoritățile riscă să piardă controlul asupra unor active strategice deja preluate, în lipsa unui cadru legal adecvat la momentul tranzacției. Astfel, retroactivitatea devine un pilon esențial pentru completarea și eficientizarea arhitecturii de securitate economică.

Nu în ultimul rând, transparență și responsabilitate. Respectarea drepturilor investitorilor, asigurarea căilor de contestare a deciziilor și o justificare clară a măsurilor adoptate contribuie nu doar la legalitatea, ci și la legitimitatea procesului, menținând totodată atractivitatea mediului investițional.

REFERINȚE:

1. CNBC. (2023, 16 iunie). *EU urges more countries to ban China's Huawei, ZTE from 5G networks*. <https://www.cnbc.com/2023/06/16/eu-urges-more-countries-to-ban-chinas-huawei-zte-from-5g-networks.html>
2. European Commission. (2023). *Third Annual Report on the screening of foreign direct investments into the Union*. https://ec.europa.eu/info/publications/2023-fdi-screening-report_en
3. European Commission. (2023, iunie 16). *5G Security: The EU Case for Banning High-Risk Suppliers*. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_23_3312
4. European Parliamentary Research Service (EPRS). (2024). *Screening of foreign investments in the Union*. PE 762.382. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762382/EPRS_BRI\(2024\)762382_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2024/762382/EPRS_BRI(2024)762382_EN.pdf)
5. Grieger, G. (2024). *Screening of foreign investments in the Union*. European Parliamentary Research Service. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52024PC0023>
6. Jackson, J. K. (2020). *The Committee on Foreign Investment in the United States (CFIUS)*. Congressional Research Service. <https://sgp.fas.org/crs/natsec/RL33388.pdf>
7. Noerr. (2021, 30 noiembrie). *EU's first-ever annual report on FDI screening: key takeaways*. <https://www.noerr.com/en/insights/eus-first-ever-annual-report-on-fdi-screening-key-takeaways>
8. Norton Rose Fulbright. (2023). *Global rules on foreign direct investment*. <https://www.nortonrosefulbright.com/en-us/knowledge/publications/cb7bbd10/global-rules-on-foreign-direct-investment>
9. Packroff, J. (2022, 21 octombrie). *Hamburg Port Terminal Takeover Divides Berlin and Brussels*. Euractiv. <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/hamburg-port-terminal-takeover-divides-berlin-and-brussels/>
10. Parlamentul Republicii Moldova. (2021). *Legea nr. 174 din 11 noiembrie 2021 privind mecanismul de examinare a investițiilor de importanță pentru securitatea statului*. Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr. 280–284/2021.
11. RISE Moldova. (2024, 31 iulie). *Flota rusă din Moldova*. <https://www.rise.md/articol/flota-rusa-din-moldova/>
12. Robert, S. (2023). *Foreign investment control procedures as a tool for enforcing EU strategic autonomy*. *European Papers*, 8(2), 513–523. <https://doi.org/10.15166/2499-8249/671>

Coordonator științific: DODU-GUGEA Larisa, dr., conf. univ.,

ORCID 0000-0003-4677-7053

Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați, România,

Galați, str. Domnească nr. 47, <https://ugal.ro/>

e-mail: dodu-gugea.larisa@ase.md